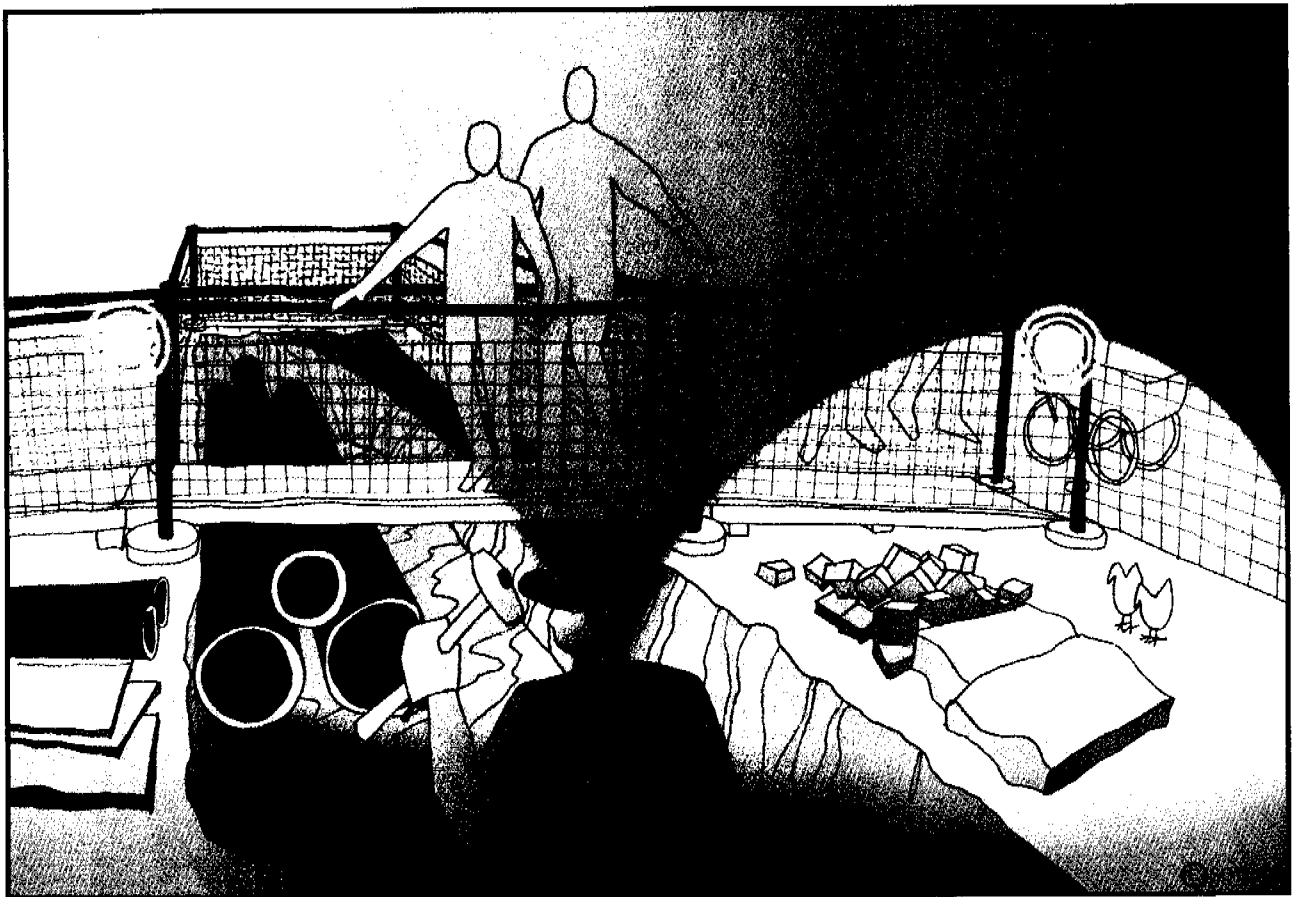

HELSINKI KAIKILLE

TOIMINTAKERTOMUS 2006

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ VUODEN 2006 TULOKSISTA	2
PROJEKTI	3
Henkilöstö	3
Ohjausryhmän toiminta	3
KOORDINOINTIOSA	4
Yleisiä ja yhteisiä ohjeita suunnitteluun ja toteutukseen	4
Esteettömyysvinkkejä nettiin: asumiseen liittyvien esteettömyysideoiden ja -ratkaisujen kokoaminen sähköiseen muotoon internet-sivuille	4
SuRaKu -ohjeiston päivitys ja kääntäminen englanniksi	4
Esteettä luontoon liikkumaan -hanke	4
Esteetön Helsinki - oppaan päivitys	5
Virastojen välinen yhteistyö	5
Hallintokuntien välinen yhteistyöryhmä	5
Muu yhteistyö	5
Kansainvälinen yhteistyö	5
Pohjoismainen tapaaminen Helsingissä	5
Pohjoismainen tapaaminen Oslossa	6
Kansainväliseen kohteeseen tutustuminen	6
Muut maat ja EU	6
Tiedotus ja koulutus projektin osallisille	6
Seminaari Finlandia-talolla 3.5.2006	6
Koulutuspäivät	6
Hyvä ikä -messut ja seminaari	6
Vammaisneuvosto	7
Vanhusneuvosto	7
Toimeenpanoryhmä	7
Media- ja verkkoviestintä	7
SUUNNITELMAOSA	8
Alueelliset esteettömyyssuunnitelmat	8
TOTEUTUSOSA	10
Yhteistyö- ja kehittämishankkeet	10
Tuotekehityshanke	10
Innovaatorahaston tuella suunnitellut ja rakennetut koekohteet	11
Katualueita koskevien tyyppiirustusten laadinta	13
Ylläpidon esteettömyysohjeisto	15
Esteettömyyden huomioiminen tilapäisissä liikennejärjestelyissä ja kaivuluvissa	15
Puumerkki -luontopolun hoito- ja kehittämissuunnitelma	16
Kalusteiden tuotekehitys	16
Hallintokuntien esteettömyystyö	17
KUSTANNUKSET VUONNA 2006	20
LIITTEET	

TIIVISTELMÄ VUODEN 2006 TULOKSISTA

Toimintasuunnitelmassa mainittujen toimien lisäksi suunniteltiin ja rakennettiin kuusi koe-kohdetta (rahoitus 152 000 euroa Helsingin kaupungin Innovaatorahastolta), katualueita koskevien tyyppiirustusten laadinta aloitettiin yhteistyössä Espoon kaupungin kanssa, laadittiin SuRaKu-ohjekortti 8 Tilapäiset liikennejärjestelyt suomeksi ja ruotsiksi, aloitettiin asumiseen liittyvien esteettömyysideoiden ja -ratkaisujen kokoaminen sähköiseen muotoon, päivitettiin Helsingin kaupunkia koskevat tiedot Esteetön Helsinki -verkkojulkaisussa, kartoitettiin Hakaniemen torin ympäristö Kynnys ry:n aloitteesta sekä laadittiin alueellinen esteettömyyssuunnitelma Myllypurossa asukasaloitteen pohjalta. Toimintasuunnitelmasta jäivät toteutumatta Esteettä luontoon liikkumaan -julkaisu, Esteettä luontoon liikkumaan internet -sivut ja SuRaKu-ohjeiston päivitys ja kääntäminen englanniksi, jotka toteutetaan vuonna 2007. Yksi koulutuspäivä peruuntui osanottajien vähyyden vuoksi.

Alueelliset esteettömyyssuunnitelmat laadittiin kolmelle alueelle: liikekeskustaan, Lauttasaareen ja Ala-Malmille.

Ylläpidon esteettömyysohjeiston lopputuloksena syntyvät esteettömyyden kannalta merkittävien kohteiden ylläpidon työkortit, jotka täydentävät nykyistä ohjeistusta ja jotka voidaan liittää urakka-asiakirjoihin sekä tarkennukset ylläpitoluokkien kriteereihin esteettömyyden osalta.

Opiskelija (rakennusinsinööri AMK) Anni Juutilainen teki opinnäytetyön ammattikorkeakoulu Stadialle esteettömyyden huomioimisesta tilapäisissä liikennejärjestelyissä ja kaivuluvissa. Opinnäytetyö sai Tieliikelaitoksen ensimmäisen palkinnon maa- ja vesirakennusalan parhaimpana amk-lopputyönä. Insinöörityön perusteella tehtiin tiivis ohjekortti, joka liitettiin osaksi aiemmin valmistunutta SuRaKu-ohjeistoa. Kortin nimi on Tilapäiset liikennejärjestelyt ja numero 8. Ohjekortti käännettiin myös ruotsiksi.

Rakennusviraston edustajaksi vammais- ja vanhusneuvostoihin nimettiin Helsinki kaikille -projektin projektinjohtaja Pirjo Tujula vuoden 2005 alusta alkaen.

Helsinki kaikille -projekti järjesti pohjoismaisten virkamiesten esteettömyysverkoston tapaamisen toukokuussa Helsingissä sekä osallistui pohjoismaisten pääkaupunkien esteettömyysverkoston tapaamiseen, joka pidettiin Oslossa. Lisäksi projekti osallistui pohjoismaiseen seminaariin ja workshopiin Oslossa, jossa ohjausryhmän puheenjohtaja esitteli projektia.

Helsinki kaikille -projekti esiintyi 29 lehtiartikkelissa ja projektinjohtaja piti hankkeesta 13 esitelmää. Anni Juutilainen esitteli lopputyönsä Väylät ja liikenne -päivillä sekä luennoi Kaivutyöt ja tilapäiset liikennejärjestelyt pääkaupunkiseudulla -koulutuspäivässä. Projekti järjesti seminaarin Finlandia-talolla sekä kolme koulutuspäivää, jotka kaikki vastasivat hyvin tarvetta ja onnistuivat saadun palautteen mukaan erinomaisesti.

Helsinki kaikille -projektin kustannukset olivat 214 231,60 euroa ilman palkkakustannuksia, kokonaiskustannukset olivat 348 406,90 euroa.

PROJEKTI

Helsinki kaikille (aikaisemmin Esteetön Helsinki) -projekti käynnistyi alkuvuodesta 2002. Toimintaohjeena ja periaatteena on kaupunginhallituksen 15.10.2001 päätöksen mukainen liikkumisesteettömyysstrategia-ohjelma.

Helsinki kaikille -projektin toteutusohjelma sisältää kolme toisiaan täydentävää osaa, jotka ovat eri hallintokuntia ja tehtäviä yhteen sovittava koordinoitiosa, tarve- ja aluepohjainen suunnitelmaosa ja toimenpiteisiin keskittyvä toteutusosa. Kaupunginhallitus valvoo projektin toteutumista, on asettanut ohjausryhmän ja nimennyt sen jäsenet. Kaupunginhallitukselle raportoidaan vuosittain (31.3. mennessä) projektin etenemisestä.

Henkilöstö

Projektin ohjausryhmän puheenjohtajana toimi kaupungininsinööri Matti-Pekka Rasilainen. Projektin projektinjohtajana toimi Pirjo Tujula. Projektisihteerinä toimi Sirpa Linnola.

Opiskelija Anni Juutilainen teki opinnäytetyön esteettömyyden huomioimisesta tilapäisissä liikennejärjestelyissä ja kaivuluissa sekä vastasi alueittaisten esteettömyyssuunnitelmien maastokartoitusten tekemisestä sekä alueellisten esteettömyyssuunnitelmien viemisestä asiakaspalautejärjestelmään. Anni Juutilaisen työsuhdetta jatkettiin vuoden 2006 loppuun.

Maastokartoituksia tekemään palkattiin Anna-Riitta Ruskovaara touko- elokuun väliseksi ajaksi. Hän jatkoi osa-aikaisena projektityöntekijänä syyskuun alusta vuoden 2006 loppuun.

Päivi Seikkula hallinto-osaston viestintäyksiköstä toteutti Helsinki kaikille -projektin viestintää. Hän vastasi ulkoisen viestinnän suunnittelusta ja toteuttamisesta yhdessä projektinjohtajan kanssa sekä osallistui sisäiseen viestintään.

Ohjausryhmän toiminta

Projektin ohjausryhmä kokoontui neljä kertaa. Ohjausryhmä hyväksyi toimintasuunnitelmaesityksen vuodelle 2006 ja toimintakertomusesityksen vuodelta 2005.

KOORDINOINTIOSA

Sovittaa yhteen hallintokuntien toimia. Projektin koordinoinnista vastaa rakennusvirasto ja siellä Helsinki kaikille -projekti, joka seuraa ja ylläpitää koko kaupunkia ja kaikkia hallintokuntia koskevaa kehittämistyötä, koulutusta ja tiedotusta. Helsinki kaikille -projekti kokoaa tiedot suunnitelmista, hallintokuntien vuosiohjelmista ja tehdyistä toimenpiteistä.

Yleisiä ja yhteisiä ohjeita suunnitteluun ja toteutukseen

Asumiseen liittyvien esteettömyysideoiden ja -ratkaisujen kokoaminen sähköiseen muotoon internet-sivuille

Kynnys ry alkoi kerätä henkilökohtaisen avun verkkosivuille (assistentti.info) vuonna 2006 tietoa, kokemuksia ja vinkkejä siitä, kuinka asumisen voi toteuttaa hyvin toimivan ympäristön, sopivan asunnon ja riittävien palvelujen avulla. Sivulla on tarkoitus näyttää erilaisia käytännön ratkaisuja, joilla asioita on pystytty toteuttamaan onnistuneesti. Esimerkit vaihtelevat kokonaisratkaisuesimerkeistä (asunto, ympäristö ja palvelut) aina yksityiskohtaisiin neuvoihin, joita voivat olla esim. hyvä esteetön wc, toimiva sauna, kuulovammaisten hälyttimet ja muut apuvälineet, toimiva piha ja sen rakentaminen. Sivusto on hyvin käytännön läheinen ja perustuu paljolti ihmisten omiin kokemuksiin. Hankkeen aikana kerätään asukaskokemuksia ja vaihtoehtomalleja, joista muokataan sivustolle esimerkkitarinoita. Lisäksi sivuille kootaan edellä esitettyjä yksityiskohtaisia vinkkejä. Sivuille kootaan esteettömyyteen ja palveluihin liittyvät linkki- ja osoitelistat jatkoselvittelyä varten. Sivujen tarkoituksena on toimia rohkaisijana ja ideoiden antajana. Sivut valmistuvat vuoden 2007 toukokuun loppuun mennessä. Helsinki kaikille -projekti osallistui hankkeen rahoitukseen.

SuRaKu- ohjeiston päivitys ja kääntäminen englanniksi

SuRaKu-ohjekortit ja kriteeritaulukot oli tarkoitus päivittää ja kääntää englanniksi saadun palautteen ja tuotekehitysprojektissa saatujen kokemusten perusteella vuoden 2006 aikana. Tuotekehitysprojektin ja tyyppiirustusten laadinnan aikana mitoituksiin tuli kuitenkin muutoksia ja SuRaKu-päivitys päätettiin siirtää vuodelle 2007. Päivitys aloitetaan tuotekehityshankkeen loppuraportin ja tyyppiirustusten valmistuttua.

SuRaKu-ohjekortit ja kriteeritaulukot käännetään englanniksi vuoden 2007 aikana, kun päivitys on ensin tehty.

Esteettä luontoon liikkumaan -hanke

Suomen Invalidien Urheiluliitto ry vastasi verkostohankkeen "Esteettä luontoon liikkumaan" toteuttamisesta. Hanke on kolmivuotinen. Helsinki kaikille -projekti on ollut mukana rahoittamassa yhteistyöhanketta vuonna 2005.

Esteettä luontoon liikkumaan - hankkeen tavoitteena oli julkaista päivitetty opas liikkujille taustaryhmineen, rakentajille, ylläpitäjille ja palvelun tarjoajille. Lisäksi projektin lopputuloksena syntyi Esteetön luontoliikunta-kuva-arkisto ja opetusmateriaalia päivittäisen luontoliikunnan, ulkoilun ja retkeilyn sekä eri lajien harrastuskeskusten osa-alueilta. Kuva-arkisto ja opetusmateriaali valmistuivat vuoden 2006 aikana, mutta päivitetyn oppaan julkaiseminen siirtyi vuoden 2007 alkupuolelle.

Vuonna 2006 hankkeen tavoitteena oli luoda internet-sivusto, joka esittelee esimerkkejä eri vuodenaikoina, kokemuksia ja hyviä käytäntöjä. Tämäkin osuus siirtyi vuoteen 2007.

Esteetön Helsinki -oppaan päivitys

Esteetön Helsinki, Det tillgängliga Helsingfors, Accessible Helsinki -opas laadittiin vuonna 2000 Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston, Helsingin vammaisneuvoston ja eri vammaisjärjestöjen myötävaikutuksella. Oppaan tiedot vanhenevat nopeasti. Kohteiden tietoja ei ole kartoitettu kattavasti vuoden 1999 jälkeen. Osa oppaassa mainituista toiminnoista on siirtynyt toisiin paikkoihin tai poistunut kokonaan. Rullaten ry kartoitti ja korjasi Helsingin kaupunkia koskevat tiedot vuonna 2000 ilmestyneen painoversion mukaiselta alueelta.

Virastojen välinen yhteistyö

Hallintokuntien välinen yhteistyöryhmä

Helsingin kaupungin esteettömyyssuunnitelmassa on määritelty esteettömyyden kehittämisaalueet ja kohteet vuosina 2005 - 2010. Kaupungin eri hallintokuntien pitää käynnistää omien toimipisteidensä esteettömyysarvioinnit ja kehittämisprojektit. Esteettömyyden etenemisen kannalta tuloksekkainta on, että tämä työ tehdään samanaikaisesti katu- ja puistoalueiden kehittämisen kanssa. Kokonaisuuden kannalta on perusteltua, että hallintokuntien esteettömyystyö alkaa niiltä alueilta, joille rakennusvirasto on laatinut alueellisen esteettömyyssuunnitelman. Myös yksityisiä kiinteistöjä ja asuinkiinteistöjä tulee kannustaa omiin esteettömyyden parantamishankkeisiinsa.

Yhteistyöryhmä aloitti toimintansa tammikuussa 2006 ja siihen kuuluu edustajat tilakeskuksesta, opetusvirastosta, terveyskeskuksesta, sosiaalivirastosta, liikennelaitoksesta, kaupunkisuunnitteluvirastosta sekä rakennusvirastosta. Yhteistyöryhmä kokoontui neljä kertaa vuoden 2006 aikana. Yhteistyöryhmä pyrkii soveltamaan esteettömyystavoitteita käytännön suunnitteluun. Pyrkimyksenä on luoda ohjeelliset tekstit sisällytettäväksi kaikkien rakennushankkeiden tarveselvityksiin ja hankesuunnitelmiin, esteettömyystarveselvityksiä hyödyntäen.

Yhteistyöryhmän toiminnasta raportoidaan kaupunginhallitukselle Helsinki kaikille -projektin toimintakertomuksessa vuosittain.

Muu yhteistyö

Helsinki kaikille -projekti tekee yhteistyötä Helsingin kaupungin hissiprojektin kanssa.

Pirjo Tujula oli Helsingin yliopiston esteettömyysprojektin ohjausryhmän jäsen. Projekti päättyi vuoden 2006 joulukuussa.

Kansainvälinen yhteistyö

Pohjoismainen tapaaminen Helsingissä

Helsinki kaikille -projekti on mukana pohjoismaisten pääkaupunkien esteettömyysverkostossa. Verkosto järjestää tapaamisia vuosittain eri pohjoismaissa.

Helsinki kaikille -projekti järjesti pohjoismaisten esteettömyysvirkamiesten tapaamisen Helsingissä 18. - 19.5.2006. Tapahtumaan osallistui 17 virkamiestä Kööpenhaminasta, Oslost ja Tukholmasta. Ohjelmassa oli tutustuminen Kasarmitorin reunakivi- ja Johanneksen kirkon esteettömyysratkaisuihin (oppaana arkkitehti Maija Könkkölä), tuotekehitys-

hankkeen tuotteiden esittely lasten liikennekaupungissa, illallinen, Näkövammaisten keskusliiton toimitalo liriksen esittely sekä keskustelua ajankohtaisista aiheista.

Pohjoismainen tapaaminen Oslossa

Verkoston toinen tapaaminen järjestettiin syyskuussa Oslossa. Tapaamiseen osallistuivat Pirjo Tujula ja Sirpa Linnola.

Kansainväliseen kohteeseen tutustuminen

Vuoden 2006 toimintasuunnitelmassa oli kansainväliseen kohteeseen tutustuminen. Tämä virkamatka korvattiin osallistumisella pohjoismaiseen seminaariin ja workshopiin Oslossa lokakuussa. Ohjausryhmän puheenjohtaja Matti-Pekka Rasilainen esitteli projektin toimintaa.

Muut maat ja EU

Muiden maiden ja Euroopan Unionin esteettömyystyötä seurattiin tekemällä tiivistä yhteistyötä eri vammaisjärjestöjen kanssa.

Tiedotus ja koulutus projektin osallisille

Seminaari Finlandia-talolla 3.5.2006

Sidosryhmille ja yhteistyökumppaneille järjestettiin seminaari Finlandia-talolla 3.5.2006. Seminaariin osallistui noin 150 henkilöä. Projektisihteeri Sirpa Linnola vastasi seminaarin käytännön järjestelyistä. Annettujen palautteiden perusteella seminaari sai kokonaisarvosanaksi 8,73, kun maksimiarvosana olisi ollut 10.

Ohjelmassa oli rakennusviraston puheenvuoro, apulaiskaupunginjohtaja Pekka Saurin tervehdys ja avaussanat, Esteetön koulu - dokumenttielokuvan esittäminen, Helsinki kaikille - projektin tilannekatsaus, alueelliset esteettömyyssuunnitelmat Helsingissä 2005, paikkatietopohjaisen kartoitusohjelman esittely, vammais- ja vanhusneuvostojen puheenvuorot, tuotekehityshankkeen tilannekatsaus, esteettömyyden huomioiminen tilapäisissä liikennejärjestelyissä, Esteettä luontoon liikkumaan -julkaisun esittely sekä keskustelua.

Koulutuspäivät

Vuonna 2006 Helsinki kaikille -projekti järjesti kolme koulutuspäivää. Yksi suunniteltu koulutuspäivä peruuntui vähäisen osallistujamäärän (neljä ilmoittautunutta) takia.

Maaliskuussa järjestettiin koulutuspäivä sosiaaliviraston ja terveyskeskuksen henkilökunnalle Malmin vanhustenpalvelutalossa, jonka peruskorjaus toteutetaan lähivuosina. Elokuun koulutuspäivän aiheena oli Kilon päiväkodin esteetön piha Espoossa ja marraskuussa ylläpidon esteettömyyskysymykset, pääaiheena talvikunnossapito. (Liite 1)

Hyvä ikä-messut ja seminaari

21.–23.9.2006 järjestettiin Helsingissä Hyvä Ikä -messut. Helsinki kaikille -projekti oli mukana järjestämässä esteettömyyssieminaaria yhteistyössä Invalidiliiton ja Vanhustyön keskusliiton kanssa. Seminaariin osallistui noin 50 henkilöä.

Vammaisneuvosto

Rakennusviraston edustajaksi nimitettiin Helsinki kaikille -projektin projektinjohtaja Pirjo Tujula vuoden 2005 alusta alkaen. Hän toimi myös vammaisneuvoston esteettömyystyöryhmän puheenjohtajana.

Vanhusneuvosto

Helsingin kaupungin vanhusneuvostoon rakennusviraston edustajaksi nimitettiin Helsinki kaikille -projektin projektinjohtaja Pirjo Tujula vuoden 2005 alusta alkaen.

Toimeenpanoryhmä

Rakennusviraston katu- ja puisto-osaston toimeenpanoryhmän toiminnan tarkoituksena oli SuRaKu- ja Helsinki kaikille -projekteissa laadittujen valtakunnallisten esteettömyyssohjeiden, -mallien ja -kriteereiden käyttöönotosta sopiminen ja toimeenpano osaston suunniteluhankkeissa ja tilaamisasiakirjoissa sekä esteettömyyden huomioonottaminen osaston toiminnassa (mm. toimintaohjeiden ja standardien käyttöönotto, tarjouspyyntöasiakirjat, työselitykset, lupaehdot, HKR:n ja urakoitsijoiden koulutustarve). Tavoitteena oli esteettömyyden saaminen osaksi normaalia käytäntöä.

Toimeenpanoryhmän kokouksissa seurattiin eri toimistojen esteettömyyden toimeenpanoa.

Ryhmä kokoontui neljä kertaa vuoden 2006 aikana. Ryhmä päätti lopettaa toimintansa vuoden 2006 lopussa, koska yhteistyö eri toimistojen kanssa toimii luontevammin käytännön hankkeiden kautta.

Media- ja verkkoviestintä

Projektin ulkoisen viestinnän yhtenä tavoitteena on rakentaa Helsinki kaikille -nimestä tuotemerkkiä, joka yhdistetään helppoon liikkumiseen ja toimimiseen sekä tasapuolisiin mahdollisuuksiin.

Projektin verkkosivut uusittiin kokonaan ja ne julkistettiin 3.5.2006. Kaikki projektin tuottamat julkaisut löytyvät sähköisessä muodossa verkkosivuilta. Koulutuspäivien ohjelmat lisättiin projektin verkkosivuille. Verkkosivut julkaistiin myös ruotsiksi ja englanniksi.

Helsinki kaikille - projekti keräsi myös virastoon tulevaa esteettömyyspalautetta sekä varmisti, että esteettömyyspalautteet muuttuvat käytännön toimenpiteiksi. Asiakaspalautteiden käsittelystä vastasi projektisihteeri Sirpa Linnola. (Liite 2)

Helsinki kaikille -projektin etenemistä seurattiin verkkosivuilla ja siitä tiedotettiin medioille. Vuonna 2006 tiedotteita laadittiin mm. tilapäisten liikennejärjestelyjen riskeistä, Maunulan esteettömän polun suosioista, uusien verkkosivujen valmistumisesta, Finlandia-talon seminaarista, pohjoismaisesta tapaamisesta sekä esteettömyyskartoituskierroksista. Kaikki tiedotteet läpäisivät uutiskynnyksen (liite 3).

SUUNNITELMAOSA

Suunnitelmaosaan kuuluvat:

- Suraku-projekti, jossa määriteltiin esteettömyyden käyttäjävaatimukset julkisille ulkoalueille. Projekti päättyi vuonna 2004.
- Kaupungin esteettömyyssuunnitelma, jossa määriteltiin esteettömyyden parantamisen toimintatavat ja toteuttamisvastuut sekä tarvepohjaiset ja rakentamistaloudelliset priorisointiperiaatteet. Kaupungin esteettömyyssuunnitelmassa määriteltiin alueellisten esteettömyyssuunnitelmien laatimisen kiireellisyysjärjestys vuosille 2005 - 2010. Kaupunginhallitus hyväksyi esteettömyyssuunnitelman 14.11.2005.
- Alueelliset esteettömyyssuunnitelmat

Alueelliset esteettömyyssuunnitelmat

Alueellisella esteettömyyssuunnitelmalla tarkoitetaan kaupunginosaa tai sen osaa koskevaa suunnitelmaa, jonka tavoitteena on alueen esteettömyyden edistäminen.

Vuonna 2006 kartoitettiin toimintasuunnitelman mukaisesti keskusta I ja keskusta II sekä Lauttasaari ja Malmi sekä asukasaloitteiden perusteella lisäksi Myllypuro ja Hakaniementorin ympäristö. Keskusta I ja keskusta II rajattiin käsittämään välittömästi vuonna 2005 kartoitettujen eteläisten kaupunginosien pohjoispuolelle jäävät ydinkeskustan alueet. Etelässä alue rajautuu Bulevardiin ja Eteläesplanadiin, lännessä Hietalahden toriin ja Kampiin, pohjoisessa Pohjoiseen Rautatienkatuun ja Kaisaniemen puistoon ja idässä Snellmaninkatuun ja Kauppatoriin. Lisäksi suunnittelualueeseen liitettiin Mannerheimintien jaksos Eduskuntatalolta Helsinginkadun risteykseen Töölön Kisahallille, koska se on toiminnalliselta luonteeltaan monessa suhteessa verrattavissa liikekeskustaan. Mannerheimintien varteen sijoittuvat monet merkittävät kulttuurilaitokset ja se on keskeinen kaupungin sisäisen julkisen liikenteen väylä.

Raportit löytyvät Helsinki kaikille -projektin verkkosivuilta osoitteesta www.hel.fi/helsinkikaikille kohdasta alueelliset esteettömyyssuunnitelmat.

Alueellinen esteettömyyssuunnitelma sisältää alueen nykytilanteen kartoituksen ja sen pohjalta määritellyt alueelliset esteettömyystavoitteet, esimerkiksi erikoistasoa edellyttävien alueiden, reittien ja kohteiden määrittelyn. Lisäksi määritellään alueella tarvittavat toimenpiteet ja niiden tavoitteellinen aikataulu.

Alueellisten esteettömyyssuunnitelmien pohja-aineistona käytetään Helsinki kaikille -projektissa määriteltyjä esteettömyystasoja ja malliratkaisuja (erikoistaso- ja perustaso) sekä nykyisin käytössä olevia katujen ja viheralueiden ylläpitoluokituksia. Lisäksi alueen muut rakentamiseen liittyvät suunnitelmat tarkistetaan toimenpiteiden sisällön ja aikataulujen määrittelemiseksi.

Alueelliset esteettömyyssuunnitelmat laaditaan Helsinki kaikille -projektin puitteissa niin, että suunnittelussa ovat mukana kaikki ko. alueella toimivat kaupungin hallintokunnat. Alueelliset esteettömyyssuunnitelmat toimivat ohjeellisina, kun virastot laativat omia toteutusohjelmiaan ja toteutussuunnitelmiaan sekä budjetoivat toteutustöitä. Alueellisten esteettömyyssuunnitelmien laadinta perustuu käyttäjakeskeiseen ja vuorovaikutteiseen toimintatapaan, jossa otetaan huomioon myös alueella toimivien sidosryhmien tarpeet.

Esteettömyyden laatu on jaettu Helsinki kaikille -projektissa kahteen tasoon, esteettömyyden **perustasaan** ja **erikoistasoon**.

Alueelliset esteettömyyssuunnitelmat tehdään kaupungin esteettömyyssuunnitelman pohjalta. Alueille määritellään alueittaiset pääreitit sekä alueittainen esteettömyyden laatutaso (erikoistaso/perustaso). Alueellisissa esteettömyyssuunnitelmissa esitetään alustavasti toimenpiteet vuoteen 2011 mennessä. Toimenpiteiden kiireellisyys määritellään ja kohteet jaetaan pienin keinoin esteettömiksi muutettaviin (esim. käsijohteiden asentaminen portaisiin) sekä kohteisiin, joiden muuttaminen esteettömiksi vaatii enemmän toimenpiteitä (peruskorjaushankkeet).

Suunnitelman tuloksena syntyvät alueittaiset karttakuvat, joihin kuuluu suunnitelmaselostus ja toimenpidesuosituksset. Kartalle on merkitty erikoistason ja perustason alueet, alueiden pääreitit (katualueet ja viheralueet) sekä muut alueet.

Toteutussuunnitelmassa esitetään toteutettavat alueet, reitit ja kohteet ja niissä tarvittavat toimenpiteet koko alueen käsittävällä suunnitelmakartalla sekä kustannusarvio toimenpiteistä, jotka vaativat erillistä investointirahoitusta.

TOTEUTUSOSA

Toteutusosa sisältää hallintokuntien omat ja yhteiset esteettömyyshankkeet ja toimenpiteet. Helsinki kaikille-projekti on jaettu alueisiin: katualueet, viheralueet, julkiset rakennukset, julkinen liikenne, liikuntapaikat, esteetön työmaa. Esteettömyyskriteerit, ohjeistot ja mallipiirustukset on laadittu edellä mainitun osa-aluejaon mukaisesti. Hallintokunnat ovat osallistuneet toimintaansa liittyvän kriteeristön, ohjeiston ja mallipiirustusten laadintaan. Hallintokunnat vastaavat toimenpiteiden alueellisesta toteuttamisesta.

Yhteistyö- ja kehittämishankkeet

Tuotekehityshanke

Tuotekehityshanke oli jatkoa Helsingin ja viiden muun kaupungin yhteiselle SuRaKu-projektille, jonka tavoitteena oli esteettömien julkisten alueiden suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon ohjeistaminen katu-, viher- ja piha-alueilla. SuRaKu-ohjeisto valmistui marraskuussa 2004. Tuotekehityshanke aloitettiin tammikuussa 2005 ja se kesti vuoden 2006 loppuun.

Julkisen ympäristön rakennuttajan ja ylläpitäjän näkökulmaa edustivat hankkeessa Helsingin, Tampereen ja Espoon kaupungit. Kaupungit osallistuivat tuotekehitysprosessiin asiantuntijoina. Lisäksi Helsingin ja Espoon kaupungit tarjosivat tuotteiden testaukseen koalueita, joilla tuotteita ja tuotejärjestelmiä voitiin testata mahdollisimman oikeissa käyttöolosuhteissa. Testausta varten alueille laadittiin suunnitelmat, joissa sovellettiin käytäntöön SuRaKu-prosessin ohjeistusta ja käytettiin suunniteltujen tuotteiden koesarjoina valmistettuja tuotteita. Kunnat teettivät suunnitelmat ja vastasivat yhdessä tuotevalmistajien kanssa koekohteiden rakentamisesta. Helsingissä koekohteina olivat Kasarmitori (graniittiset reunakivet) sekä lasten liikennekaupunki (betoninen reunakivielementti). Espossa testattiin esteetöntä linja-autopysäkkimallia sekä betonista reunakivielementtiä.

Esteettömyyttä tukevien tuotteiden valmistusta hankkeessa edustivat Rakennusteollisuus RT ry ja alan keskeiset ympäristötuotevalmistajat, Lemminkäinen Oy (betoni-, luonnonkivi- ja asfalttituotteet), ABetoni Oy/HB-Betoni Oy (betoni- ja ekokivituotteet) sekä Suomen Graniittikeskus.

Suunnittelukonsulttina hankkeessa toimi Sito Oy. Konsultti koordinoi tuotekehitysprosessia ja vastasi tuotteiden suunnittelusta ja prototyyppien valmistuksesta yhdessä valmistajien kanssa. Konsultti laati ohjeet tuotteiden käyttötavoista sekä suunnitelmat koekohteita varten yhdessä kohteet tarjoavien kaupunkien kanssa ja valvoi koekohteiden rakentamista. Konsultti järjesti koekohteissa pidettävät testaustilaisuudet ja koekohteiden toimivuuden pitkäaikaisen seurannan. Konsultti laati tuotekehitysprosessista ja käyttökokemuksista raportin. Käyttökokemusten perusteella laadittiin lopulliset piirustukset tuotteista ja tarkennettiin niiden käytön ohjeistus.

Vammaisjärjestöistä keskeisimmässä asemassa asiantuntijoina olivat Näkövammaisten keskusliitto ry ja Invalidiliitto ry, joiden panos esteettömän ja kaikille sopivan ympäristön ohjeistamisessa on ollut huomattava. Tuotteiden käytettävyyden varmistamiseksi tuotesuunnittelu tapahtui vuorovaikutteisesti eri vammaisjärjestöjen asiantuntijoiden kanssa. Tuotteiden testauksessa ja koekäytössä vammaisjärjestöt olivat keskeisessä roolissa asiantuntijoina.

Esteettömän ympäristön kannalta tärkeimpiä kehitettyjä tuoteryhmiä olivat seuraavat:

- Suojatien reunatukijärjestelmät
- Näkövammaisten kohokuvioiset opaslaattajärjestelmät
- Heikkonäköisten ohjaus- tai varoitusmateriaalit (kontrastivärit)
- Ulkoporraselementtijärjestelmät
- Luiskaelementit
- Kohokuvioiset erotteluraidat tai -pinnat
- Sadevesikourujärjestelmät

Innovaatorahaston tuella suunnitellut ja rakennetut koekohteet

Helsinki kaikille -projekti haki Helsingin kaupungin innovaatorahastolta rahoitusta koekohteiden suunnitteluun ja rakentamiseen. Kaupunginhallitus myönsi koekohteiden suunnitteluun ja rakentamiseen 152 000 euroa kesäkuussa 2006.

Helsingin kaupungin esteettömyystyön kannalta on välttämätöntä varmistaa esteettömyystyössä käytettyjen tuotteiden ja rakenteiden toimivuus ja laatu ennen niiden laajamittaista käyttöön ottoa. ELSATUOTE -kehityshankkeen puitteissa kehitettyjen esteettömyystuotteiden käyttöominaisuuksien ja laadun varmistamiseksi on tärkeää voida testata tuotteita oikeita vastaavissa käyttöolosuhteissa riittävän pitkän ajan.

Rahoitusta saatiin seuraavien koekohteiden suunnitteluun ja rakentamiseen:

1. Lasten liikennekaupunki, Esteettömyystuotteiden pysyvä näyttely- ja koealue

Rakennusvirasto ja Nuorisoasiainkeskus toteuttavat yhteistyössä pysyvän esteettömyystuotteiden näyttelyalueen lasten liikennekaupunkiin.

Lasten Liikennekaupungin saneeraus valmistui syksyllä 2005 ja samanaikaisesti alueelle asennettiin A -Betoni Oy:n kehittämät betoniset reunatukielementit, joiden mitoitus vastaa Helsingin kaupungin SuRaKu - projektin puitteissa määriteltyjä uusia reunatukien mitoitusvaatimuksia. Alueella järjestettiin syksyllä 2005 testaustilaisuus, johon osallistui useiden vammaisjärjestöjen edustajia.

Testattavat reunatukielementit olivat osa ELSATUOTE -kehityshanketta, jonka tarkoituksena oli kehittää vakiotyyppisiä ympäristötuotteita niin, että ne täyttävät SuRaKu - projektin tuloksena tarkentuneet esteettömyysvaatimukset. SuRaKu -projektiin osallistui kuusi kaupunkia, Helsinki, Espoo, Joensuu, Tampere, Turku ja Vantaa sekä kaikki keskeiset vammaisjärjestöjen, Invalidiliitto ry:n, Näkövammaisten Keskusliitto ry:n ja Vanhustyön Keskusliitto ry:n edustajat. ELSATUOTE -hankkeessa olivat mukana lisäksi keskeiset Ympäristötuotteiden valmistajat, A - Betoni Oy, Lemminkäinen Oy ja Suomen Graniittikeskus Oy.

Reunatukielementin koekasennuksesta ja testaustilaisuudesta saadun palautteen perusteella Lasten Liikennekaupungin alue soveltuu kokonaisuutena erittäin hyvin sekä näkövammaisen, että eri tavoin liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden liikkumisharjoitteluun. Myös alueen sijainti Keskuspuiston laidassa on edullinen monien toimijoiden kannalta. Invalidiliitto ry:n toimitalo tulee muuttamaan Ruskeasuolle Keskuspuiston tuntumaan ja Invalidiliiton Käpylän kuntoutuskeskus on Lasten liikennekaupungin välittömässä läheisyydessä. Lisäksi Ruskeasuolla Keskuspuiston tuntumassa on Invalidisäätiön sairaala, kuntoutuskeskus ja ammattiopisto. Näkövammaisten keskusliitto ry:llä ei ole toimipisteitä lähi-alueella, mutta Näkövammaisten keskusliitto on käyttänyt Lasten liikennekaupunkia jo ennen saneeraustakin erityisesti näkövammaisten lasten opetukseen.

Edellä mainittuihin näkökohtiin viitaten Lasten Liikennekaupunki soveltuu toiminnalliselta periaatteeltaan ja sijainniltaan erittäin hyvin esteettömyystuotteiden näyttely- ja testausalueeksi. Esteettömyystuotteiden näyttely- ja testaustoiminta toisi alueelle myös lisää aktiviteetteja ja uusia käyttäjäryhmiä, jotka tukevat alueen muita toimintoja. Alueen uusi puistorakennus mahdollistaa pienimuotoisten tiedotus- ym. tilaisuuksien pitämisen alueella ja tarjoaa nykyaikaisen tekniikan ja esteettömät sosiaalitalat näyttely- ja testausalustoiksi käyttöön.

Pysyvän näyttelyalueen suunnittelu

Nuorisoasiainkeskus hallinnoi Lasten liikennekaupungin aluetta. Helsinki Kaikille -projekti on suunnitellut pysyvän esteettömyystuotteiden näyttely- ja testausalueen suunnittelun Lasten Liikennekaupungin länsiosaan, jonne reunatukielementin prototyypit on jo sijoitettu. Varistorakennuksen ja katoksen edusta sekä niiden vieressä oleva viheralue ja sitä ympäröivät jalkakäytävät soveltuvat hyvin koalueeksi, jolla voidaan testata oikeaa muistuttavissa olosuhteissa kehitettyjä tuotteita.

Näyttelyalue tulee olemaan toiminnassa vuoden 2011 loppuun, jolloin myös Helsinki kaikille – projektin on arvioitu päättyvän.

Kunkin yrityksen kanssa on laadittu sopimus, jossa määritellään yritysten vastuut näyttelyn toteutuksessa ja ylläpidossa. Sopimukset ovat samansisältöisiä kaikille valmistajille, ainoastaan tuotteita koskevat tiedot poikkeavat valmistajakohtaisesti.

Tuotteet asennetaan alueelle niin, että ne muodostavat luontevan osan kokonaisuutta korostumatta tarpeettomasti. Reunatuet asennetaan nykyisten reumatukien paikalle olemassa olevaa tasoeroa hyödyntäen ja opaslaatat asennetaan asfaltoiduille jalkakäytävälle muuttamatta alueen perusrakennetta ja kulkuväyliä lainkaan. Ainoastaan porraselementtien asennus edellyttää keinotekoisien tasoerojen luomista.

Käyttämällä hyväksi olemassa olevia rakenteita, tuotteet sopeutetaan ympäristöön ja säästetään kustannuksia. Koska tuotekehitys esteettömien ympäristötuotteiden osalta ei oletettavasti tuota alkuvaiheen jälkeen uusia tuotteita vuosittain, niin alueen päivitys uusien tuotteiden osalta tapahtuu tuoteryhmäkohtaisesti, jolloin voidaan arvioida koko näyttelyalueen uusimistarve ja tehdä muutokset samanaikaisesti kaikkien tarvittavien tuoteryhmien osalta.

Näyttelyalueen suunnittelu valmistui lokakuussa vuonna 2006.

Alue suunniteltiin niin, ettei se vaadi muutoksia alueen käytävä- tai muissa yleisissä järjestelyissä, joten se ei edellytä laajoja muutos- ja rakennustoimenpiteitä alueella. Tuotteiden asentamiset toteutetaan toukokuussa 2007, jolloin esittely- ja testausalustoet ovat mahdollisia jo kesäkuussa 2007.

2. Rajapaadenpolun portaat Vuosaassa, Esteettömien portaiden koekohde

Rajapaadenpolulle rakennettiin lämmitettävät portaat vuoden 2006 aikana. Portaissa kokeillaan Suomen Graniittikeskuksen kehittämää kaksiosaista porraselementtiä, johon saadaan selvästi erottuva kontrastiraita portaiden havaittavuuden ja turvallisuuden lisäämiseksi. Portaiden välittömässä läheisyydessä on neljä merkittävää vanhusten palvelutaltoa (Vuosaaren Palvelutalo, Olivia, Lucia ja Cecilia), joiden ympäristössä liikkuu luontaisesti paljon vanhuksia ja ympäristön esteettömyyteen on pyritty kiinnittämään muutoinkin erityistä huomiota. Portaiden havaittavuus on erittäin tärkeää myös siitä syystä, että portaille johdattaa voimakkaasti laskeva raitti, jonka jatkeena portaat ovat.

3. Kasarmintori, Esteettömien suojateiden koekohde

Kasarmintorille asennettiin syksyllä 2005 kahdelle suojatielle pysyvästi luonnonkivisten suojatien reunatukielementtien koekappaleet torin saneerauksen yhteydessä. Keväällä 2007 vaihdetaan myös muiden suojatien reunatuet koekappaleiden mukaisiksi ja tarkistetaan muut suojatiejärjestelyihin liittyvät yksityiskohdat, kuten varoittavat materiaalit. Kohteessa pidetystä testaustilaisuudesta saadun palautteen perusteella uusien reunakivituotteiden vastaanotto on ollut erittäin positiivinen ja kokeilun laajentaminen kohteessa on perusteltua.

4. Ratsaspuisto, Varoitus- ja ohjausmateriaalien koekohde

Ruskeasuolla olevan Ratsaspuiston perusparannuksen yhteydessä puistosta tehdään esteetön perhepuisto, jossa on mm. esteettömiä leikkivälineitä. Ratsaspuiston viereisellä Ratsastiellä kokeillaan näkövammaisten varoittavia opaslaattoja sekä uusia luonnonkivisiä reunatukituotteita keväällä 2007.

5. Kamppi, Näkövammaisten opaslaattojen koekohde

Kampin keskuksen ympäristön ulkoalueilla toteutetut näkövammaisten opasraidat ovat osoittautuneet puutteellisiksi ja niiden ohjaavuutta halutaan parantaa jatkamalla raitoja niin, että ne johtavat luontevasti sekä alueen sisällä, että sen ulkopuolella oleviin kohteisiin. Tämä mahdollistaa uusien opaslaattatuotteiden käytön alueella sekä olemassa olevien että uusien tuotteiden toimivuuden seurannan. Opaslaattatuotteiden toimivuus on paljolti riippuvainen niiden kunnosta, joten opaslaattojen kohdalla on erityisen tärkeää ohjeistaa kunnossapito. Havaitut puutteet korjataan keväällä 2007.

6. Vanhojen portaiden esteettömyyden parannustoimenpiteet, portaiden saneeraus- kohde

Vanhat ulkoportaat täyttävät usein huonosti SuRaKu -ohjeiden myötä kasvaneet esteettömyysvaatimukset. Vanhojen portaiden esteettömyyden parantaminen tulee yhdistää portaiden muuhun kunnostamiseen, joka monien betoniportaiden osalta on muutoinkin ajankohdasta. Perusparannuksen yhteydessä selvitetään täyttävätkö portaat nykyiset vaatimukset ja laaditaan suunnitelma, jolla portaiden toimivuutta ja esteettömyyttä voidaan parantaa esim. varoittavien alueiden, reunamerkintöjen ja kaiteiden osalta. Koekohteeksi valittiin Messukeskuksen viereiset portaat. Koekohde valmistui tammikuussa 2007.

Katualueita koskevien tyyppiirustusten laadinta

Rakennusvirasto ja kaupunkisuunnitteluvirasto aloittivat tyyppiirustusten laadinnan vuonna 2006 yhteistyössä Espoon kaupungin kanssa. Tyyppiirustukset valmistuvat maaliskuun 2007 loppuun mennessä.

Helsingissä on tehty periaatepäätös SuRaKu -ohjeiden noudattamisesta kaikissa katujen suunnittelussa ja rakentamisessa. Käytännössä tehdään kuitenkin usein toisin ja suunnittelussa viitataan käytössä oleviin tyyppiirustuksiin tai KT 02:n ohjeisiin. Katujen korjaustöiden yhteydessä ylläpitäjät ja urakoitsijat veloitetaan palauttamaan katu siihen kuntoon, jossa se oli ennen töiden aloittamista. Siten ilman erillistä suunnitelmaa tehtävät korjaustoimenpiteet eivät myöskään tuota uusien ohjeiden mukaista lopputulosta.

Kaikki em. voimassa olevat ohjeet on laadittu ennen SuRaKu -ohjeiden valmistumista ja käyttöönottoa. Sen vuoksi on tärkeää laatia SuRaKu -ohjeiden ja kriteerikorttien mukaiset katualueita koskevat tyyppiirustukset, jotka auktorisoidaan niin, että ne korvaavat aiem-

mat ohjeet ja tuottavat yksiselitteisesti nykyisten ohjeiden mukaisia ratkaisuja katualueiden suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa.

Tyypipiirustukset laaditaan Helsingin ja Espoon kaupunkien yhteistyönä niin, että ne ovat molempien kaupunkien käytössä ja edistävät mahdollisimman laajasti SuRaKu -ohjeiden käyttöön ottoa pääkaupunkiseudulla ja pitkällä tähtäimellä myös muissa Suomen kunnissa.

Työn alussa selvitettiin kaikkien käytössä olevien tyypipiirustusten sisältämät ohjeet ja muut ohjeet ja arvioitiin, miten ne vastaavat tai poikkeavat SuRaKu -ohjeiden vaatimuksista. Suunnittelun lähtökohtana pidettiin Espoon kaupungin tyypipiirustussarjaa, joka on suunniteltu Esisuunnittelijat Oy:ssä.

Työpiirustukset laaditaan seuraavista katualueilla vakiotyyppisesti esiintyvistä perusrakenteista erikseen perus- ja erikoistason alueille.

Suojatiet

- Yhdistetty jalankulku- ja pyörätie
- Erotettu jalankulku- ja pyörätie
- Jalkakäytävä
- Saneerauskohte
- Reunatukien osalta tarkastellaan sekä suoraa että kaarevaa katuosuutta.

Bussipysäkit, Korotettu laituritaso

- Pysäkkisyvennys (Esteli -projektissa kehitetty malli)
- Ajoratapysäkki
- Ulokepysäkki
- Hidastepysäkki

Varoitusalueet

- Käyttö- ja mitoitusperiaatteet

Liikkumisesteisen autopaikka ja saattoliikennepaikat

- Kadun varressa
- Pysäköintialueella

Kiertoliittymät

- Yliajettava kiertoliittymä mini 8
- Yliajettava kiertoliittymä mini 10
- Yliajettava kiertoliittymä pieni 13
- Normaali kiertoliittymä 16/20

Tyypipiirustukset sisältävät seuraavia ohjeistuksia:

- Yleiset järjestelyperiaatteet
- Mitoitusohjeet
- Rakenteiden sallitut mittapoikkeamat (toleranssit)
- Materiaalisuositukset (esim. reunatukien osalta luonnonkivi ja betoni)
- Värisuositukset

Piirustusluettelo tarkennetaan työn alussa ja tarvittaessa sen aikana.

Tyypipiirustukset laaditaan pääosin samanlaisina molemmille kaupungeille, mutta työssä varaudutaan kaupunkikohtaisiin suunnitelmiin esim. piirustusten nimiöiden ja joidenkin yksittäisten detaljien osalta.

Ylläpidon esteettömyysohjeisto

Työssä tarkasteltiin niitä jalankulkureittien kohteita, joiden käytettävyys vaikuttaa kaikkien liikkumismahdollisuuksiin. Näissä kohteissa esiintyvät ylläpidon puutteet heikentävät merkittävästi jalankulkijoiden liikkumismahdollisuuksia etenkin ikääntyneiden tai muusta syystä liikkumis- tai toimimisesteisten osalta. Kohteisiin sidottu tarkastelu mahdollistaa esteettömyyden huomioimisen ylläpidossa joustavasti. Helsingissä on esteettömiä reittejä ja alueita määritelty jo merkittävässä määrin. Tampereella ja Tiehallinnon vastuulla olevien kevyen liikenteen väylien osalta ei vastaavan tyyppistä määrittelyä ole tehty. Vaikka esteettömiä reittejä ei ole määritelty, voidaan liikkumisympäristön esteettömyyttä ylläpidon toimin tukea ottamalla kohdekohtaiset vaatimukset käyttöön esimerkiksi ylemmän ylläpitoluokan kevyen liikenteen reiteillä.

SURAKU-projektissa on suurimpien kaupunkien yhteistyönä määritelty esteettömyyden näkökulmasta merkittävimmät kohteet kevyen liikenteen reiteillä. Tässä työssä keskityttiin tarkastelemaan ylläpitoa SURAKU:ssa esiin otettujen kohteiden osalta. Kohteet, joiden ylläpitoa tarkasteltiin, olivat:

- suojatiet: suojatien reunatuki, painonappipyylvas, suojatiemerkkipyylvas, suojatien keskikoroke, suojatiemerkinnot
- ulkoportaat
- luiskat
- näkövammaisia ohjaavat opaslaatat
- erotteluraidat (jalankulun ja pyöräilyn erottaminen)
- pysäkkikorokkeet (pysäkkiympäristö)
- sadevesikourut ja -kaivot (jalkakäytävillä ja kevyen liikenteen väylillä)
- kulkupinnat (jalkakäytävillä ja kevyen liikenteen väylillä)
- käsijohteet (portaissa ja luiskissa)
- kaiteet (jalankulkualueilla ja kevyen liikenteen reiteillä)
- istuimet
- pollarit jalankulkualueilla
- näkövammaisten koho-opastetaulut
- varoitusalueet

Työn lopputuloksina saadaan

- esteettömyyden kannalta merkittävien kohteiden ylläpidon työkortit, jotka täydentävät nykyistä ohjeistusta ja jotka voidaan liittää urakka-asiakirjoihin
- tarkennukset ylläpitoluokkien kriteereihin esteettömyyden osalta

Työ valmistuu kevään 2007 aikana.

Esteettömyyden huomioiminen tilapäisissä liikennejärjestelyissä ja kaivuluovissa

Opiskelija Anni Juutilainen teki opinnäytetyön ammattikorkeakoulu Stadialle esteettömyyden huomioimisesta tilapäisissä liikennejärjestelyissä ja kaivuluovissa. Opinnäytetyö sai Tieliikelaitoksen ensimmäisen palkinnon maa- ja vesirakennusalan parhaimpana amk-lopputyönä. Työn ohjaajana toimi Helsinki kaikille -projektin projektinjohtaja Pirjo Tujula.

Insinööriytään varten Anni Juutilainen tutki kirjallisia lähteitä, haastatteli asiantuntijoita ja kävi valokuvaamassa työmaita. Kahdella työmaalla järjestettiin myös koekartoitus, johon työmaiden vastaavat mestarit osallistuivat.

Insinööriyön perusteella tehtiin tiivis ohjekortti, joka liitettiin osaksi aiemmin valmistunutta SuRaKu-ohjeistoa. Kortin nimi on Tilapäiset liikennejärjestelyt ja numero 8. Ohjekortti käännettiin myös ruotsiksi.

Anni Juutilaisen opinnäytetyö ja ohjekortit sekä suomeksi että ruotsiksi löytyvät Helsinki kaikille -projektin verkkosivuilta osoitteesta www.hel.fi/helsinkikaikille.

Puumerkki-luontopolun hoito- ja kehittämissuunnitelma

Puumerkki-luontopolku on Kivinokkaan rakennettu ulkoilureitti, jonka käytävien, lintulavan ja luontoinformaation suunnittelussa on otettu huomioon myös liikkumis- ja toimimisesteiset käyttäjäryhmät. Luontopolku valmistui vuonna 1995. Koska luontopolku on ollut Kivinokassa jo kymmenen vuotta, se kaipasi uudistamista. Kehittämissuunnitelmassa esteettömyysnäkökulma oli keskeisin. Pääpaino kehittämissuunnitelman laadinnassa oli opastaulujen ja opasteiden uusiminen sekä varsinaisen poluston peruskorjauksen ohjeistaminen.

Kalusteiden tuotekehitys

Rakennusviraston katu- ja puisto-osaston suunnittelutoimisto laati kalusteselvityksen, joka valmistui vuonna 2005. Kalustekehitystyön etenemisen kiireellisyys määriteltiin kalusteselvityksessä. Helsinki kaikille - projekti teki yhteistyötä suunnittelutoimiston kanssa kalusteiden tuotekehityksessä.

HALLINTOKUNTIEN ESTEETTÖMYYSYÖ

Hallintokuntien esteettömyysyö eteni vuonna 2006. Hallintokuntien välille perustettiin yhteistyöryhmä, johon kuuluu edustajat tilakeskuksesta, opetusvirastosta, terveyskeskuksesta, sosiaalivirastosta, liikennelaitoksesta, kaupunkisuunnitteluvirastosta sekä rakennusvirastosta. Yhteistyöryhmä kokoontui neljä kertaa vuoden 2006 aikana.

RAKENNUSVIRASTO

Katu- ja puisto-osasto

- alueellisten esteettömyyssuunnitelmien laadinta: Liikekeskusta, Lauttasaari, Malmi
- jalankulkualueiden laatukriteerit
- suojatiestandardien kehittäminen yhdessä kaupunkisuunnitteluviraston liikennesuunnitteluosaston kanssa
- talvikunnossapidon laatukriteerit
- esteettömyys osana katulaitos-järjestelmän kehittämistä: koekohteet sekä tyyppiirustukset
- työmaiden aitausluvut: opinnäytetyö ja ohjekortti Tilapäiset liikennejärjestelyt
- esteettömän työmaan laatukriteerit: opinnäytetyö ja ohjekortti sekä luennointi kaivajakoulutuspäivässä
- esteettömyys osana puistosuunnittelua - kriteerit määritelty alueellisissa esteettömyyssuunnitelmissa: alueelliset esteettömyyssuunnitelmat huomioitu Haagan ja Vuosaaren aluesuunnitelmissa, jatkossa esteettömyys osa kaikkia aluesuunnitelmia
- esteettömyyden toimeenpanoryhmä vuonna 2006, jatkossa jokaisessa toimistossa esteettömyysyhdyshenkilö

Arkkitehtuoriosasto

- uudet city-käymälät esteettömiä
- asiakaspalvelutilat muutettu esteettömiksi
- uudet neuvotteluhuoneet esteettömiä
- wc-tilat 1. kerroksessa muutettu esteettömiksi

RAKENNUSVALVONTAVIRASTO (luvat ja valvonta)

- esteettömyystavoitteet ja niiden toteuttaminen ovat vuonna 2006 olleet rakennuslautakunnan ja rakennusvalvontaviraston toiminnassa keskeisesti esillä. Esteettömyysmääräysten ja suositusten huomioimista valvotaan kaikkia hakemussuunnitelmia käsiteltäessä; rakennus- tai toimenpidelupia myönnettiin vuonna 2006 2427 kappaletta. Esteettömien ratkaisujen suunnitteluun rakennusvalvontavirasto on vaikuttanut huomattavimmin ennakkoneuvotteluilla ja näihin liittyvällä tiedonvälityksellä.
- lupakäsittelyä on edelleen kehitetty esteettömyyskriteereitä tarkentaen. Viraston edustajat ovat osallistuneet suunnittelijakoulutukseen.
- rakennusvalvontaviraston kahden rakennusmestarin osatehtävänä on valvoa katu- ja jalankulkualueiden talvikunnossapitoa. Erityishuomiota on kiinnitetty terveysasemien ja palvelutalojen ympäristöihin. Toisaalta rakennetun ympäristön ns. jatkuvalla valvonnalla huolehditaan kiinteistöikäyttäjien turvallisuudesta. Epäkohtiin puututaan yhteydenotoin ja kehotuksin.

KAUPUNKISUUNNITTELUVIRASTO (mm. kaavat, lähiöprojektit)

Liikennesuunnitteluosasto

- osallistuminen alueellisten esteettömyyssuunnitelmien laadintaan: Liikekeskusta, Lauttasaari, Malmi
- esteettömyyskriteerit liikennesuunnittelussa: osallistuminen katualueita koskevien tyyppiirustusten laadintaan
- suojatiestandardien kehittäminen yhdessä rakennusviraston katu- ja puisto-osaston kanssa
- liikennevalojen äänisignaalien muuttaminen nakuttaviksi: päätös, että kaikki äänisignaalit on uusittu nakuttaviksi viimeistään vuonna 2010. Aloite vammaisneuvostolta.

Asemakaavaosasto

- osallistuminen alueellisten esteettömyyssuunnitelmien laadintaan: Liikekeskusta, Lauttasaari, Malmi

KAUPUNGINKANSLIA

- Hissiprojekti
- osallistuminen alueellisten esteettömyyssuunnitelmien laadintaan: Liikekeskusta, Lauttasaari, Malmi

LIKENNELAITOS (verkostot, pysäkit, kalusto, asemarakennukset jne.)

- osallistuminen alueellisten esteettömyyssuunnitelmien laadintaan: Liikekeskusta, Lauttasaari, Malmi
- linja-autopysäkin korottaminen Kapteeninkadulla Vuorimiehenkadun liittymässä, yhteisen linja- ja raitiovaunupysäkin korottaminen Design-museon kohdalla. Pysäkkikorotusten lähtökohtana on Helsinki kaikille -projektin vuonna 2005 teettämä Eteläisten kaupunginosien esteettömyyssuunnitelma.
- linja-autopysäkkien kartoituksen aloittaminen
- pysäkkikuulutuskokeilu: äänenvoimakkuus säädettävissä taustahälyn mukaan
- välipalan kehittäminen vanhoihin korkealattiaisiin raitiovaunuihin
- vanhojen matalalattiavaunujen korjaaminen, valmis 12/2007
- Itäkeskuksen metroaseman korjaukset
- metrolaiturin kuulutusten laajentaminen Itäkeskuksen metroasemalla
- Kampin metroasema: kuulutukset liikenteen häiriöistä
- esteettömän joukkoliikenteen reittioppaan kehittämisen käynnistäminen

SOSIAALIVIRASTO

- osallistuminen alueellisten esteettömyyssuunnitelmien laadintaan: Liikekeskusta, Lauttasaari, Malmi
- Vuosaaren vanhusten rollaattorireitin suunnittelu
- sosiaaliviraston esteettömyyssohjeiden laadinta, valmistuvat vuoden 2007 loppuun mennessä.
- koulutuspäivän järjestäminen Syystien vanhusten palvelutalossa yhdessä Helsinki kaikille -projektin kanssa
- Kontulan vanhusten palvelukeskuksen pihasuunnitelman esteettömyyden varmistaminen yhdessä Helsinki kaikille -projektin kanssa

TERVEYSKESKUS

- osallistuminen alueellisten esteettömyyssuunnitelmien laadintaan: Liikekeskusta, Lauttasaari, Malmi
- osallistuminen koulutustilaisuuteen Syystien vanhusten palvelutalossa
- Läntinen yhteispäivystyssairaala esteettömän työmaan ja ulkotilojen kehittämiskohde
- ulko-opastemallit, joita kokeillaan Munkkiniemen, Itäkeskuksen ja Viiskulman terveysasemilla. Terveyskeskuksen uusista esteettömistä opasteista voisi tulla yleinen käytäntö Helsingissä.

OPETUSVIRASTO

KIINTEISTÖVIRASTO

- tilakeskus pyrkii ottamaan esteettömyyden huomioon kaikissa rakennushankkeissa. Uudessa talonrakentamisesta vastaavassa organisaatiossa rakennushankkeiden prosessikaaviot ovat kehittäilyvaiheessa.
- hissien rakentaminen useisiin koulurakennuksiin ym. julkisiin palvelutiloihin.
- Vuosaaren vanhusten rollaattorireitin suunnittelussa tilakeskus on tehnyt yhteistyötä sosiaaliviraston kanssa.
- A-ständien kieltäminen kantakaupungin alueella: aloite Helsingin ja Uudenmaan näkövammaisilta.

LIIKUNTAVIRASTO

- liikuntatoimi ottaa esteettömyyden aina huomioon uudisrakentamisessa ja pyrkii perusparantamisessa ottamaan sen rakennusten luonteen ja mahdollisten muiden rajoitusten puitteissa huomioon.
- ulkoilureittejä rakennettaessa ja perusparannettaessa esteettömyys otetaan maastolliset tekijät huomioiden suunnittelun yhdeksi lähtökohdaksi
- ulkoliikuntapaikkoja rakennettaessa esteettömyys on myös tavoitteena

SATAMA

- suunnittelussa ja rakentamisessa esteettömyyden huomiointi vahvasti mukana.

KUSTANNUKSET VUONNA 2006

Kustannuslajit	Helsinki kaikille Toteuma
Kk-palkat, toimet	99 625,27 €
Henkilöstömenot yhteensä	99 625,27 €
Henkilöstösivukulut yhteensä	34 550,04 €
Kopiot, painatukset	37 489,35 €
Viestintä	27 836,00 €
Ylläpidon esteettömyysohjeet	25 044,70 €
Seminaarit ja koulutus	11 714,60 €
Ohjausryhmän kokouskulut	777,82 €
Alueelliset esteettömyyssuunnitelmat	52 670,47 €
Esteettömien kalusteiden kehitystyö	7 902,50 €
Puumerkki-luontopolun kehittäminen	20 417,67 €
Tuotekehittely	26 354,60 €
Virkamatkat, kotimaa	1 469,65 €
Virkamatkat, ulkomaat	2 554,23 €
Kustannukset yhteensä	348 406,90 €

LIITE 1

Koulutuspäivät

20.3.2006 Syystien palvelutalossa järjestetty koulutuspäivä järjestettiin yhdessä sosiaaliviraston kanssa. Helsinki kaikille -projektin projektisihteeri Sirpa Linnola vastasi koulutuspäivän käytännön järjestelyistä. Koulutuspäivä oli suunnattu sosiaaliviraston, tila- ja terveyskeskuksen henkilökunnille. Koulutuspäivään osallistui 50 henkilöä.

Ohjelma sisälsi luennot seuraavista aiheista: ajankohtaiskatsaus Helsinki kaikille -projektista (Pirjo Tujula), Syystien palvelutalon pihasuunnitelman esittely (Aino-Kaisa Nuotio Ramboll Finland Oy), ikääntyneiden kuunteluolosuhteet (Jukka Rasa Kuulonhuolto-liitto), näkökyvyn heikentyessä (Minna Ågren Näkövammaisten keskusliitto), Syystien palvelutalo, mikä toimii - mikä ei (Vuokko Lemmetty, Mari Rilla, Minna Toikka), Syystien palvelutalon esittely: pyörätuolin, rollaattorin ja simuloivien lasien kokeilu sekä asumisen paloturvallisuuden parantaminen (Matti Orrainen Suomen Pelastusalan keskusjärjestö). Palautteiden perusteella koulutuspäivä sai kokonaisarvioksi 3,84, kun maksimipisteet olisivat olleet 5.

8.6.2006 Porolahden peruskoululla pidettäväksi suunniteltu koulutuspäivä peruuntui, koska koulutuspäivään ilmoittautui ainoastaan 4 henkilöä.

31.8.2006 Kilon päiväkodissa pidettiin koulutuspäivä toimivasta ja esteettömästä päiväkodin pihasta. Helsinki kaikille -projektin projektisihteeri Sirpa Linnola vastasi koulutuspäivän käytännön järjestelyistä. Koulutus oli suunnattu rakennusviraston katu- ja puisto-osaston, ympäristötuotannon ja sosiaaliviraston henkilökunnille. Koulutukseen osallistui 30 henkilöä.

Ohjelma sisälsi luennot Esteetön ulkoleikkipaikka -hankkeesta (Pirjo Tujula), Kilon päiväkodin pihasuunnitelman esittely (Liisa Alanko), suunnitelmasta käytäntöön (Pekka Kivelä), onko Kilon päiväkodin pihan hoito erityisen vaativaa, tarvitaanko erityishoitoa? (Anne Mannermaa) sekä Kilon päiväkodin pihan ja leikkivälineiden esittely (Anneli Löfqvist, Riitta Klöf ja lapset).

Palautteita ei jätetty.

Hyvä ikä -messujen yhteydessä pidetty Julkista Esteettömyyttä, toimiiko tosiaan -seminaari järjestettiin 21.9.2006 yhteistyössä Invalidiliiton kanssa.

Ohjelma sisälsi luennot käyttäjän kokemuksista (Anna ja Petri Niemelä), strategiasta käytäntöön (Pirjo Tujula), valtion rakennusten esteettömyystavoitteet (Erkki Aho), kansallisaarteita kaikille (Marja Ivars), esteetön toimitalo - standardimitoituksella (Kai Rajakaltio, Kirsti Pesola), Esteettä luontoon liikkumaan -projekti (Pekka Hätinä), Asemien ja niiden ympäristöjen valaistus ja kontrastit esteettömyyden edistämisen keinoina (Riikka Kallio) sekä Vuoreksen Elsa - esteettömien reittien suunnittelu ja toteuttaminen uusilla asuinalueilla (Heljä Aarnikko).

Tilaisuuteen osallistui noin 50 henkilöä. Helsinki kaikille -projektille ei jätetty palautetta.

1.11.2006 järjestettiin Esteettömyys ylläpidossa -koulutuspäivä Valkeassa talossa.

Helsinki kaikille -projektin projektisihteeri Sirpa Linnola vastasi koulutuspäivän käytännön järjestelyistä. Koulutus oli suunnattu rakennusviraston katu- ja puisto-osaston ylläpitotöiden sekä ympäristötuotannon henkilökunnille. Koulutukseen osallistui 50 henkilöä.

Ohjelma sisälsi Esteetön koulu - videon esittämisen, luennot haaste ylläpidolle: talvi liikumis- ja toimimisesteisen kokemana (Maija Könkkölä), haaste ylläpidolle: talvi heikonäköisen silmin (Timo Lehtonen), miten esteetön tuote syntyy ? (Ulla-Kirsti Junttila), ylläpidon esteettömyysohjeisto (Jari Mäkynen) sekä miten tilaaminen muuttuu esteettömyysohjeiden myötä - vai muuttuuko ? (Ritva Keko). Palautteiden perusteella koulutuspäivä sai kokonaisarvioksi 8,7, kun maksimipisteet olisivat olleet 10.

Anni Juutilainen luennoi Kaivutyöt ja tilapäiset liikennejärjestelyt pääkaupunkiseudulla - koulutuspäivässä 7.11.2006 aiheenaan esteettömyys tilapäisissä liikennejärjestelyissä ja kaivuluvissa. Koulutuspäivään osallistui noin 100 henkilöä.

LIITE 2**Suora asiakaspalaute**

Myllypuron esteettömyyskartoitus asukasaloitteen perusteella

Hakaniementorin kartoitus Kynnys ry:n aloitteesta

26.6.2006 Kontulankaari 8, suojaamaton kuoppa. Korjattu.

24.7.2006: Oulunkylässä, Mäkitorpantiellä jalkakäytävällä näkövammaisille vaarallinen katutyö. Korjattu samana päivänä.

24.8.2006. Yleisluontoinen kysymys Vuosaaren esteettömyydestä. HKR:n katu- ja puisto-osaston suunnittelutoimisto vastannut kysymykseen.

1.9.2006. Eskolantie 16, virhemaksu invapysäköinnistä. Maksu palautettu.

5.9.2006. Painauma kävelytieln ja sillan yhtymäkohdassa Päivänpalauksentiellä esti pyörätuolilla liikkumisen. Korjattu.

14.9.2006. Ruoholan kirjastossa estetty liikkumisesteisen henkilön liikkuminen apuvälineellä. Tilanne korjattu yhteistyössä kirjaston kanssa.

14.9.2006. Pasilassa Messukeskuksen viereinen hissi ei toiminut. Tilanne korjattu.

2.10.2006. Palvelulinjan pysäkin paikka Pasilassa sijoitettu epätarkoituksenmukaisesti.

Linja muuttaa reittiään vuonna 2007.

19.12.2006. Kysely esteettömyysmääräyksistä, jotka koskevat linja-autopysäkillä pääsyä. Asiakkaalle tiedotettu voimassa olevista esteettömyysmääräyksistä ja ohjeista.

LIITE 3

Lehtiartikkelit

- Kuntatekniikka 1/2006, Pirjo Tujula: SuRaKu-projekti - kohti esteettömiä ulkotiloja
 Kuntatekniikka 3/2006: Esteetön ympäristö on peruspalvelu
 Uutislehti 100 3.2.2006: Helsingistä esteetön vammaisille
 Helsinki-Info 26.2.2006: Pirjo luo esteetöntä kaupunkia
 Helsingin Uutiset 30.4.2006: Vanhusten ulkoilupolku kiinnostaa kaikenikäisiä
 Helsingin Uutiset 11.5.2006: Esteetön Helsinki uudistui verkossa
 Helsingin Sanomat 16.5.2006: Pohjoismaiset pääkaupungit tutustuvat esteettömään Helsinkiin
 Helsingin Uutiset 19.5.2006: Keskuskadusta esteetön ja sula
 Helsingin Uutiset 24.5.2006: Helsingin esteettömyys kelpaa malliksi muille
 Helsingin Sanomat 28.5.2006: Helsingin keskustan esteettömyyttä kartoitetaan
 Metro 30.5.2006. Rakennusvirasto kutsuu kävelylle
 Hufvudstadsbladet 31.5.2006: Livsfarligt i centrum
 Kirkko ja kaupunki 7.6.2006: Helsingistä halutaan tehdä esteetön
 Metro 12.6.2006: Kulkuväyliä parannetaan Malmilla
 Helsingin Uutiset 13.6.2006: Malmin kulkureittejä halutaan helpommiksi liikuntaesteisille
 Koillis-Helsingin Lähisanomat 14.6.2006: Malmilla esteettömyyskartoitus
 Vartti 15.6.2006: Malmin esteettömyyttä kartoitetaan
 Helsingin Uutiset 18.6.2006: Malmilla tutkailtiin esteettömyyden tilaa
 Koillis-Helsingin sanomat 21.6.2006: Onko Malmi esteetön kulkea
 Ympäristöministeriö Suomen ympäristö 2006/21: Kuntien toiminta ikääntyneiden kotona asumisen ja palvelujen kehittämisessä: Helsinki kaikille -projekti esitelty hyvänä esimerkkinä elinympäristön kehittämisessä
 Terveiset 2/2006: Terveyskeskuksen henkilöstölehti: Helsinki kaikille -projekti tähtää esteettömään ympäristöön
 Vartti 1.9.2006: Tavaratalot kaikille!
 Tie ja liikenne 10/2006, Anni Juutilainen: Esteettömyys tilapäisissä liikennejärjestelyissä
 Tie ja liikenne 10/2006: Esteettömyys talvihoidossa
 Via 4/2006: Esteet pois liikenteestä
 Tiennäyttäjät 6.12.2006, Anni Juutilainen: Tilapäiset liikennejärjestelyt
 Rakennustekniikka 4/2006 Anni Juutilaisen haastattelu lopputyöstä Esteettömyys tilapäisissä liikennejärjestelyissä
 Pikipojat 3/2006: Ei vain erityisryhmille. Esteetön ympäristö on hyvä kaikille.
 Tietoplus 8.12.2006: ELSA-ohjelma tuotti uusia ohjeita ja hyviä malleja toteuttamaan kaikille esteettömiä liikkumisympäristöjä ja liikennepalveluja

LIITE 4**Esitelmät**

- 28.2.2006 LVM:n Elsa-hanke-ohjelman koulutustilaisuus, Kuopio
20.3.2006 Koulutustilaisuus, Syystien palvelutalo
3.5.2006 Finlandia-talo, seminaari
2.6.2006 Lundilaiset vieraat: esitys englanniksi
19.6.2006 Ympäristöministeriö: projektin esittely
31.8.2006 Koulutustilaisuus, Kilon päiväkot
1.9.2006 VVO:n Tulevaisuuden asuminen -seminaari, Marina Congress Center:
esitys englanniksi
21.9.2006 Hyvä Ikä-messut, Messukeskus
27.9.2006 Ympäristöministeriö: projektin esittely englanniksi YM:n pohjoismaisille
vieraille
3.10.2006 Liikenneturvan tilaisuus Vuosaassa vanhusten palvelutalossa: projek-
tin esittely
7.11.2006 Kaivutyöt ja tilapäiset liikennejärjestelyt pääkaupunkiseudulla, esteet-
tömyyden huomioiminen tilapäisissä liikennejärjestelyissä
23.11.2006 Elsa-hankeohjelman loppuarviointi
1.12.2006 Kiasma, esteettömyysseminaari: osallistuja kartoituksia koskevassa
paneelikeskustelussa
4.12.2006 Vammaisneuvoston aamukahvitilaisuus: projektin tilannekatsaus

Alueellisten esteettömyyssuunnitelmien esittely asukastilaisuudessa

- 18.10.2006 Haaga
29.11.2006 Vuosaari - Rastila